

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 1998/99:139 Ändring i lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall, m.m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Förslaget innebär att vid beräkningen av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner och inkomstprövade kommunala bidrag och avgifter skall inte sådan ersättning som har utgått till den ersättningsberättigade enligt lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall beaktas.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 december 1999. Den skall dock tillämpas fr.o.m. den 1 juli 1999.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen

I proposition 1998/99:139 föreslår regeringen (Socialdepartementet) – efter hörande av Lagrådet – att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall.

Lagförslaget fogas till betänkandet som *bilaga*.

Utskottet

Propositionen i huvuddrag

I propositionen föreslås att vid beräkningen av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner och inkomstprövade kommunala bidrag och avgifter skall inte sådan ersättning som har utgått till den ersättningsberättigade enligt lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall beaktas. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 december 1999. Den skall dock tillämpas fr.o.m. den 1 juli 1999.

Av propositionen framgår vidare att regeringen avser att i förordningen med instruktion för Steriliseringersättningsnämnden föreskriva att nämnden till beslutet om ersättning skall bifoga ett intyg om att ersättning har beslutats.

Bakgrund

Enligt lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall kan personer som steriliserats mot sin vilja eller på någon annans initiativ ansöka om ersättning av staten. Ersättningen, som är skattefri, uppgår till 175 000 kr. För det fall att den som får ersättning uppbär en socialförsäkringsförmån, ekonomiskt bistånd eller betalar en inkomstrelaterad kommunal avgift, kan ersättningen enligt nuvarande regler komma att påverka storleken på förmånen, bidraget eller avgiften.

Steriliseringsersättningens effekter på förmåner, bidrag och avgifter

I propositionen anfördes att bland socialförsäkringsförmånerna inkomstprövas bostadstillägg till pensionärer (BTP), änkepension från folkpensioneringen, hustrutillägg, bilstöd till handikappade i form av anskaffningsbidrag samt bostadsbidrag. Vid inkomstprövning för sådan änkepension som utges enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring tillämpas bl.a. 5 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer. Inkomst enligt denna bestämmelse får också betydelse när det gäller hustrutillägg enligt lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension samt beträffande bilstöd i form av anskaffningsbidrag enligt förordningen (1988:890) om bilstöd till handikappade. Dessa förmåner behöver därför inte särskilt anges i den föreslagna nya paragrafen för att det nu aktuella beloppet skall undantas vid inkomstprövningen. Detta gäller dock inte för sådan änkepension som beviljats före den 1 juli 1960. Sådan änkepension inkomstprövas i stället enligt lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring.

Regeringen anför vidare att bostadstillägget sannolikt är en allmänt förekommande förmån bland de personer som kommer att ha rätt till ersättning medan de övriga förmånerna torde förekomma endast i några enstaka fall. BTP ersätter 90 % av pensionärens bostadskostnad som överstiger 100 kr men inte 4 000 kr per månad. Storleken på bostadstillägget reduceras med hänsyn till pensionärens årsinkomst utöver folkpensionen. Vid inkomstprövningen beräknas en avkastning om 5 % av pensionärens förmögenhet. Om förmögenhetens värde överstiger 75 000 kr för en ogift pensionär beräknas ytterligare 10 % av det överskjutande värdet som inkomst. Ersättningen om 175 000 kr kommer i många fall att innebära att värdet på den ersättningsberättigades förmögenhet ökar. För personer med rätt till bostadstillägg skulle detta således innebära en kraftig minskning av bostadstillägget. Maximalt skulle BTP kunna reduceras med 10 500 kr per år.

De kommunala bidrag och avgifter som enligt regeringen kan komma att påverkas för den som är ersättningsberättigad är försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (1980:620), avgifter inom ramen för 35 § socialtjänstlagen, avgifter enligt 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) samt avgifter inom ramen för lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt 6 § socialtjänstlagen har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden

för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt (annat bistånd). Normalt utgår inte försörjningsstöd till pensionärer. Ett mindre antal ges dock försörjningsstöd utöver folkpension och pensionstillskott. Enligt förslaget skall ersättningen inte få påverka rätten till bistånd.

Enligt regeringen kan de kommunala avgifterna komma att höjas för personer som erhåller ersättning. Kommunerna har stora friheter att själva bestämma nivån på avgifter för bl.a. hemtjänst och särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre samt bostäder med särskild service för funktionshindrade. Enda begränsningen i lag är att avgifterna sammantaget inte får uppgå till så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnad och andra normala levnads-kostnader. De inkomstbegrepp som används i kommunerna varierar. En majoritet av kommunerna använder sig av taxerad inkomst vid beräkning av avgifter. Övriga kommuner utgår från de aktuella inkomsterna. Normalt sett räknar kommunerna in skattepliktiga inkomster av tjänst (inklusive pensioner), aktiv näringsinkomst och kapitalinkomst. Vissa kommuner beräknar fiktiv avkastning av kapital. Om inte steriliseringsersättningen undantas vid beräkning av avgifter inom äldre- och handikappomsorg kommer de omsorgstagare som får del av denna ersättning att få vidkännas höjda avgifter om de är bosatta i kommuner som har en taxa där förmögenhetens storlek eller tillgängliga medel påverkar avgiftsnivån. Regeringen föreslår därför att ett belopp om 175 000 kr alltid skall undantas vid beräkningar som är relaterade till förmögenhet. Förslaget föreslås gälla även de personer som tidigare beviljats ersättning och som nu kommer att erhålla kompletterande ersättning upp till 175 000 kr.

Den personliga integriteten

I propositionen anförs att den föreslagna lagändringen innebär en möjlighet för den enskilde att använda den ekonomiska gottgörelsen från staten på det sätt han eller hon önskar, i stället för att nödgas använda en del av den till att "kompensera" för minskade förmåner eller ökade avgifter. På motsvarande sätt som det är upp till var och en att välja om man vill ansöka om ersättning eller inte, får den enskilde bestämma sig för om han eller hon vill uppge för försäkringskassan eller kommunen anledningen till att pengarna skall undantas vid beräkningen med stöd av den föreslagna bestämmelsen.

För att den ersättningsberättigade inte skall behöva visa upp beslutet om ersättning bör enligt regeringen ett särskilt intyg utfärdas. Regeringen föreslår att Steriliseringsersättningsnämnden till beslutet om ersättning skall bifoga ett intyg innehållande uppgifter om att ersättning har beslutats och den ersättningsberättigades namn och personnummer. Den som vill använda sig av möjligheten att få beloppet undantaget får visa upp intyget för handläggande personal vid försäkringskassor och kommuner. Regeringen avser därför att i förordningen med instruktion för Steriliseringsersättningsnämnden föreskriva att nämnden till beslutet skall bifoga ett intyg om att ersättning har beslutats.

Utskottets bedömning

Ett enigt utskott tillstyrkte våren 1999 regeringens förslag till lag om ersättning till steriliserade i vissa fall (betänkande 1998/99:SoU13). Riksdagen följde utskottet (rskr. 208). Utskottet framhöll vid ärendets behandling att många av dem som steriliserades fram till år 1976 blev offer för ett rashygieniskt synsätt och en tro på folkrening. Vidare betonade utskottet att det är ytterst angeläget att de som mot sin vilja utsatts för dessa övergrepp snarast får upprättelse och gottgörelse från staten.

Den personkrets som kan komma i fråga för ersättning enligt lagen om ersättning till steriliserade i vissa fall är relativt liten och avgränsad. De övergrepp som begåtts mot dem från statens sida har skett enligt lag eller i vart fall med myndighets medverkan. Med hänsyn till detta och till den mycket speciella livssituation de befinner sig i är det enligt utskottets uppfattning rimligt att de under återstoden av livet får undanta ersättningen vid beräkningen av förmåner, bidrag och avgifter. Det innebär att 175 000 kr alltid skall undantas vid beräkningar som är relaterade till förmögenhet, för resten av livet och oavsett om pengarna finns kvar eller inte. Någon fingerad avkastningsberäkning får således inte göras med utgångspunkt i ersättningsbeloppet. Utskottet vill emellertid erinra om att lagförslaget inte innebär att den reella avkastningen på ersättningsbeloppet skall undantas vid de aktuella beräkningarna. Sådan reell avkastning kan därmed komma att få betydelse. Även de som tidigare beviljats ersättning och som nu kommer att erhålla kompletterande ersättning upp till beloppet 175 000 kr bör omfattas av den föreslagna lagen. Utskottet tillstyrker förslaget till 3 a § lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall.

Stockholm den 26 oktober 1999

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Conny Öhman (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Tullia von Sydow (s) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall skall införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

För den som har fått ersättning enligt denna lag skall tillgångar uppgående till ett belopp om etthundrasjuttiofemtusen (175 000) kr anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. 5 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer,

2. 5 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

3. 6 och 35 §§ socialtjänstlagen (1980:620),

4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, samt

6. 16 § lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring.

Anmälan enligt 8 § första stycket lagen om bostadstillägg till pensionärer behöver inte göras på grund av ersättning som har utgetts enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1999. Den nya bestämmelsen skall dock tillämpas för tid från och med den 1 juli 1999.